

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ПОДІЛУ ТА ВИДІЛУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

REGARDING IMPROVEMENT OF LEGISLATION ON DIVISION AND SPIN-OFF OF JOINT STOCK COMPANIES

Приходько М.С., аспірант кафедри цивільного права і процесу
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Статтю присвячено удосконаленню законодавства щодо реорганізації акціонерних товариств шляхом поділу та виділу з урахуванням положення законодавства ЄС та законодавства зарубіжних країн.

У статті уточнено поняття поділу та виділу як форм реорганізації та показано, що вони є абсолютно самостійними формами реорганізації.

Виокремлено та конкретизовано кваліфікуючі ознаки поділу та виділу, що сприятиме правильному та чіткому розумінню цих схожих за родовою ознакою (реорганізація) правових явищ, відмежування їх одне від одного, належному захисту законних прав та інтересів акціонерів, кредиторів, самих акціонерних товариств, які створюються за допомогою таких форм реорганізації.

Проаналізовано Директиву 2017/1132 Європейського парламенту та Ради ЄС, що стосується певних аспектів корпоративного права, яка передбачає можливість поділу акціонерних товариств шляхом придбання та шляхом утворення нових осіб. Зазначено, що аналогічні положення містяться не лише у вказаній Директиві 2017/1132, а й імплементовані у національному законодавстві держав-членів ЄС, зокрема, в Німеччині, Польщі, Італії.

Встановлено, що національне законодавство України не передбачає проведення так званої «складної реорганізації». Запропоновано ввести нову процедуру при поділі та виділі – процедуру «поділ шляхом придбання», тобто передача поділених або виділених частин майна існуючим товариствам або створення на поділених або виділених частинах майна нових юридичних осіб із запровадженням такої організаційно-правової форми як – товариство з обмеженою відповідальністю або товариство з додатковою відповідальністю.

Пропонується внести зміни та доповнення до Закону України «Про акціонерні товариства» для спрощення процесу реорганізації в формах поділу та виділу, зробити ці форми більш гнучкими, сприятливими прискоренню процесу реорганізації, а також для оперативного переміщення знову створених господарських товариств на більш безпечні території в умовах воєнного стану. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про акціонерні товариства», а саме викласти абзац 3 ч. 1 ст. 127 в наступній редакції: «З акціонерного товариства може виділитися акціонерне товариство або інше господарське товариство».

Ключові слова: поділ, виділ, реорганізація, акціонерне товариство, господарське товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, правонаступництво.

The article is focused on the improvement of legislation on reorganization of joint stock companies through division and spin-off with consideration of the provisions of EU law and foreign legislation.

The article clarifies the concepts of division and spin-off as forms of reorganization and shows that they are absolutely independent forms of reorganization.

The article distinguishes and specifies the qualifying features of division and spin-off, which will facilitate a correct and clear understanding of these similar legal phenomena (reorganization), and will help to distinguish them from each other, and to ensure proper protection of the legitimate rights and interests of shareholders, creditors, and joint-stock companies established through such forms of reorganization.

The Directive 2017/1132 of the European Parliament and of the Council relating to certain aspects of corporate law, which provides for the possibility of dividing joint stock companies by acquisition and by formation of new entities, is being analyzed. It is noted that similar provisions are contained not only in the said Directive 2017/1132, but also in the national legislation of the EU Member States, in particular, in Germany, Poland, and Italy. Thus, these processes are not unique to a particular country but are typical for EU Member States.

The article establishes that the national legislation of Ukraine does not provide for the possibility of a so-called "complex reorganization". The article proposes to introduce a new procedure for division and spin-off – the acquisition procedure, i.e., transfer of divided or spun-off parts of property to existing companies or creation of new legal entities on the divided or spun-off parts of property with the introduction of such organizational and legal forms as a limited liability company or an additional liability company.

It is proposed to amend the Law of Ukraine "On Joint Stock Companies" to simplify the process of reorganization in the forms of division and spin-off, to make these forms more flexible, conducive to accelerating the reorganization process, as well as to promptly relocate newly established business entities to safer territories under martial law. It is proposed to amend the Law of Ukraine "On Joint Stock Companies", namely, to restate paragraph 3, part 1, Article 127 as follows: "A joint-stock company or other business entity may be spun off from a joint-stock company".

Key words: division, spin-off, reorganization, joint-stock company, commercial company, limited liability company, legal succession.

Постановка проблеми. Основними задачами реорганізації акціонерних товариств (далі – АТ) шляхом поділу та виділу є формування їхньої оптимальної структури фінансових ресурсів, оптимізація податкових платежів, диверсифікація ризиків, розвиток бізнесу, подолання кризових явищ тощо. Особливо актуальним питанням реорганізації постає в умовах воєнного стану, що зумовлює необхідність прийняття оперативних рішень щодо зміни місця здійснення господарської діяльності суб'єкта господарювання, в тому числі й АТ. При цьому реорганізацію АТ необхідно провести таким чином, що дозволило би у короткий проміжок часу із мінімальними затратами перемістити та запустити бізнес у тих місцях, які розташовані далеко від територій, на яких проводяться бойові дії. Одним зі шляхів вирішення цієї задачі є поділ АТ на

декілька самостійних товариств, частина з яких будуть переміщені на території, що знаходяться далеко від зони бойових дій. Важливим є питання дотримання законодавчих норм з реорганізації АТ в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем реорганізації господарських товариств, зокрема акціонерних товариств, в тому числі шляхом поділу та виділу займалися такі вчені як А. В. Зеліско, О. Р. Кібенко, В. В. Рябота, Л. В. Сіщук, І. В. Спаси́бо-Фатєєва, Н. І. Шевченко, Н. В. Щербакова, В. В. Черевко та інші. Втім, питання щодо визначення особливостей, кваліфікуючих ознак таких понять як «поділ» та «виділ», в тому числі їх співвідношення з поняттям «реорганізація», з урахуванням нової редакції Закону України «Про АТ», законодавства держав-членів ЄС залишаються дис-

кусійними та потребують подальшого аналізу й удосконалення.

Метою статті є уточнення поняття поділу та виділу як форм реорганізації шляхом виокремлення та конкретизації їх кваліфікуючих ознак; визначення шляхів удосконалення законодавства з питань поділу та виділу акціонерних товариств, враховуючи положення законодавства ЄС та законодавства зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. Термін «реорганізація» та її форми зазначаються в ч. 1 ст. 104 Цивільного кодексу України [1] (далі – ЦК України), в якій поділ юридичної особи визначається як форма реорганізації, котра за ЦК України виступає одним із способів припинення юридичної особи поряд із ліквідацією. Тоді як поняття «виділ», передбачається окремо в ст. 109 ЦК України та визначається як «перехід за розподільчим балансом частини майна, прав та обов'язків юридичної особи до однієї або кількох створюваних нових юридичних осіб».

ЦК України визначає поділ виключно як процес припинення юридичної особи та відносить його до реорганізації юридичної особи, як одну із її форм. В свою чергу, при виділі юридична особа не припиняється, а, навпаки, створюється новий суб'єкт права – цей процес не розглядається як форма реорганізації, оскільки за ЦК України реорганізація є однією з форм припинення юридичної особи.

В той же час, варто зазначити, що ч. 1 ст. 56 Господарського кодексу України [2] (далі – ГК України) визначає поділ та виділ як окремі способи утворення господарських організацій, тобто вказує на присутність елементів створення, характерних для цих форм реорганізації. Підтвердженням також того, що як «поділ», так і «виділ» вважаються формами реорганізації, можуть слугувати спеціальні закони, зокрема: «Про кооперацію» (ст. 28) [3], «Про колективне сільськогосподарське підприємство» (ч. 1 ст. 31) [4], «Про банки та банківську діяльність» (ч. 2 ст. 26) [5], «Про страхування» (ст. 43) [6] та інші.

Повне і всебічне дослідження поняття та сутності поділу й виділу юридичних осіб неможливе без характеристики, власне, базового поняття «реорганізація». Слід відзначити, що за своїм етимологічним змістом реорганізація означає перебудову, перетворення, зміну структури, форми організації, управління і т. ін. [7, с. 1214].

У науковій літературі реорганізація традиційно розглядається як форма припинення юридичної особи, при якій, на відміну від ліквідації, права і обов'язки юридичної особи – правонаступника. Так, зокрема, у разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників [8, с. 51]. Також С. В. Петров зазначає, що під реорганізацією найчастіше розуміється припинення юридичної особи з переходом прав і обов'язків у порядку правонаступництва [9, с. 82]. Таку позицію підтримують й інші науковці. На думку В. Стрільчук та Н. Іванюк, виходячи з комплексного тлумачення норм чинного законодавства, з використанням доктрини, реорганізацію (злиття, приєднання, поділ, перетворення) варто асоціювати з поняттям припинення юридичної особи [10, с. 32]. Втім, деякі вчені, зокрема І. В. Спасибо-Фатєєва, уточнюючи поняття реорганізації, вказують на те, що існують чотири види припинення юридичних осіб з правонаступництвом (реорганізація) – злиття, приєднання, поділ, перетворення, а виділ майна однієї юридичної особи для створення іншої (інших) юридичних осіб не є припиненням, а отже не є і видом реорганізації [11, с. 273].

Якщо розглядати «реорганізацію» виключно з позиції припинення юридичної особи, то поза увагою залишаються правовідносини, пов'язані зі створенням суб'єкта господарювання під час реорганізації шляхом виділу, а отже, даний підхід не передбачає всебічного дослідження такого правового явища. Слід погодитися із О. Р. Кібенко,

яка вважає, що реорганізацію необхідно розглядати як більш широке поняття, яке за своєю сутністю є правонаступництвом між юридичними особами – тобто комплексним одночасним переходом усього чи частини майна, прав та обов'язків від одних юридичних осіб (правопередників), які можуть припинитись чи продовжувати існування, до інших новостворених або існуючих юридичних осіб (правонаступників) [12, с. 380].

В свою чергу, Л. В. Сішук надає визначення реорганізації через встановлення її кваліфікуючих ознак, до яких відносить наступні: 1) має місце універсальне правонаступництво, яке полягає у переході майна, прав і обов'язків від юридичної особи – правопередника до юридичної особи – правонаступника; 2) при здійсненні реорганізації відбувається припинення та / або створення юридичних осіб, які перебувають у процесі реорганізації; 3) суб'єктами, які беруть участь у проведенні реорганізації, виступають юридичні особи, які передають своє майно, права і обов'язки юридичним особам – правонаступникам; 4) при проведенні реорганізації може відбуватися зміна майнового становища юридичної особи – правонаступника, яка полягає у зменшенні або збільшенні обсягу капіталу, що переходить у порядку правонаступництва, та/або зміна суб'єктного складу (учасників), що залежить від порядку та форми проведення реорганізації [13, с. 33]. Вважаємо, що зазначені ознаки є загальними для будь-якої з форм реорганізації господарських товариств, в тому числі для поділу та виділу АТ.

В той же час в науковій літературі, зокрема О. В. Гаргонич виокремлює ознаки реорганізації, притаманні саме АТ: 1) правонаступництво, в порядку якого відбувається передання всього майна, прав та обов'язків реорганізованого АТ іншим підприємницьким товариствам- правонаступникам; 2) виключна законодавча формалізація процедури реорганізації АТ; 3) реорганізація опосередковується юридичним складом; 4) законодавче закріплення заходів із забезпечення інтересів кредиторів та акціонерів товариства, що реорганізується; 5) обмеження переліку організаційно-правових форм господарських організацій, яким можуть передаватись у порядку правонаступництва майно, права та обов'язки реорганізованого АТ; 6) реорганізація АТ призводить до зміни суб'єктного складу господарських правовідносин за участю реорганізованого товариства; 7) реорганізація АТ є зворотним процесом [14, с. 26–27].

Для визначення спеціальних ознак, які притаманні поділу та виділу, та які відрізняють ці форми реорганізації одна від одної, слід приділити увагу законодавчому визначенню поділу та виділу як форм реорганізації саме АТ, ґрунтуючись на новій редакції Закону України «Про акціонерні товариства» [15] (далі – ЗУ «Про АТ»). Так, відповідно до п. 25 ч. 2 ст. 71 ЗУ «Про АТ» питання, пов'язані з поділом і виділом, віднесені до компетенції наглядової ради. У розділі XVIII аналізованого Закону «Виділ та припинення АТ» наведені визначення понять «поділ» та «виділ».

Так, поділом АТ визнається припинення АТ з передачею всього його майна, прав та обов'язків двом чи більше новим АТ – правонаступникам згідно з розподільним балансом (ч. 1 ст. 125 ЗУ «Про АТ»).

У свою чергу, виділом АТ визнається створення одного чи кількох АТ із передачею йому (їм) згідно з розподільним балансом частини свого майна, прав та обов'язків АТ, з якого здійснюється виділ, без припинення такого товариства (ч. 1 ст. 127 ЗУ «Про АТ»).

Таким чином, відмінність між поділом та виділом АТ полягає у тому, що при поділі – АТ припиняється, як суб'єкт права, та передає усе своє майно, усі права та обов'язки знову утвореним АТ – правонаступникам (два чи більше), тоді як при виділі не відбувається припинення АТ, чинне АТ продовжує функціонувати та на

підставі переданого майна, прав та обов'язків створюються одне або більше АТ. При цьому зацентруємо увагу на тому, що при поділі АТ правонаступникам передається все майно, права та обов'язки такого АТ. В той час як при проведенні виділу АТ, правонаступнику передається лише частина майна, прав та обов'язків такого АТ.

Отже, на підставі проведеного аналізу можемо зазначити наступні загальні ознаки, які притаманні в рівній мірі обом формам реорганізації – поділу та виділу, а саме: 1) наявність правонаступництва; 2) передача майна, прав та обов'язків здійснюється за розподільчим балансом; 3) суб'єктами, що беруть участь в реорганізації, виступають АТ, які передають своє майно, права та обов'язки знову утвореному або утвореним АТ (правонаступнику/ правонаступникам); 4) зміна майнового становища АТ – правопередника та правонаступника.

У свою чергу, можна виокремити наступні *кваліфікуючі ознаки поділу АТ*: 1) наявність елементів як створення, так і припинення; 2) припинення існування реорганізованого АТ, як суб'єкта права; 3) створення двох чи більше АТ; 4) наявність універсального правонаступництва (передача всього майна, прав та обов'язків АТ правонаступникам).

Кваліфікуючими ж ознаками виділу АТ слід вважати такі: 1) наявність тільки елементів створення; 2) продовження існування реорганізованого АТ, як суб'єкта права; 3) створення одного чи більше АТ; 4) наявність універсального правонаступництва (передача частини майна, прав та обов'язків АТ правонаступникам).

Як зазначалося вище, за чинним українським законодавством реорганізація АТ шляхом його поділу і виділу відбувається лише шляхом створення нових суб'єктів та тільки в такій організаційно-правовій формі як АТ. Саме за цими ознаками можна прослідкувати відмінність національного законодавства від законодавства держав-учасниць ЄС, за яким допускається проведення реорганізації як шляхом створення нових юридичних осіб, так і шляхом придбання (коли під час реорганізації правонаступником виступає вже існуюче товариство).

Враховуючи Положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в сфері законодавства про компанії та корпоративне управління, яке зумовлює привести регулювання діяльності корпорацій, зокрема регулювання процесів реорганізації господарських організацій, на національному рівні до вимог міжнародних стандартів та поступове зближення з правилами і рекомендаціями ЄС [16, с. 285], удосконалення законодавства з питань проведення реорганізації шляхом поділу та виділу АТ доцільно проводити через відповідний аналіз норм Директиви 2017/1132 Європейського парламенту та Ради ЄС, що стосується певних аспектів корпоративного права [17] (далі – Директива ЄС).

Відповідно до положень Директиви ЄС виокремлюються два способи поділу товариств: шляхом придбання та шляхом утворення нових осіб. Так, відповідно до ч. 1 ст. 136 поділом *шляхом придбання* є припинення товариства, що передає майно, без його ліквідації шляхом поділу його майна з одночасною передачею частини майна відповідно як сукупність іншим існуючим товариствам в обмін на забезпечення акцій у товаристві, яке отримує майно, акціонерам товариства, яке поділяється. Згідно ч. 1 ст. 155 поділом *шляхом утворення* нових осіб є припинення товариства, що передає майно, без його ліквідації шляхом поділу його майна з одночасною передачею частини майна відповідно як сукупність новим товариствам, які ним засновані шляхом поділу, в обмін на забезпечення акцій у новому товаристві акціонерам товариства, яке поділяється.

Аналогічна процедура реорганізації товариства шляхом поділу передбачена Umwandlungsgesetz (Закон Німеччини про Реорганізацію, надалі – UmwG) [18]. Так *поділом шляхом придбання* відповідно до ч. 2 номеру 1 § 123 UmwG

є виділ товариством однієї або більше частин від свого майна шляхом передачі цієї частини або цих частин відповідно як сукупність одному або більше існуючим(ому) товариствам(у) в обмін на забезпечення акцій у товаристві, яке отримує майно, акціонерам товариства, яке передає майно. *Поділом шляхом утворення нових товариств*, відповідно до ч. 2 номеру 2 § 123 UmwG, є виділ товариством однієї або більше частин від свого майна шляхом передачі цієї частини або цих частин відповідно як сукупність одному або більше новим товариствам, яке(і) ним засноване(і) шляхом виділу, в обмін на забезпечення акцій у новому(их) товаристві(ах) акціонерам товариства, яке передає майно.

Аналогічні положення містить Kodeks spółek handlowych (Польський кодекс господарських товариств, надалі – KSH) [19]. Так, зокрема, п. 2 ч. 1 ст. 529 KSH передбачає, що поділ може бути здійснений шляхом створення нових компаній, до яких переходять всі активи компанії, що ділиться, чи частки в нових компаніях (поділ шляхом заснування нових компаній).

Варто зазначити, що згідно з ч. 1 ст. 2506 Codice civile (Цивільний кодекс Італії) при поділі компанія передає всі свої активи або частину активів кільком компаніям, як існуючим, так і новоствореним [20].

Отже, європейське законодавство передбачає надання можливості суб'єкту господарювання самостійно обрати необхідний та зручний для нього механізм подальшої діяльності. Крім того, впровадження аналогічних положень в українському законодавстві значно спростило би процедуру та посприяло би скороченню термінів переміщення бізнесів на безпечну територію в умовах воєнного стану.

Проте, така форма реорганізації, як поділ шляхом придбання, не притаманна чинному українському законодавству, коли, по суті, під час здійснення однієї процедури реорганізації застосуються дві різні її форми: поділ та приєднання, а інколи й зміна організаційно-правової форми, тобто і така форма як перетворення. Такі процеси в науковій літературі називають «змішана» [21, с. 170], «суміщена реорганізація» або «комплексна реорганізація», «двоступінчаста реорганізаційна процедура» тощо, тобто коли відбувається поєднання двох форм реорганізації за один процес, наприклад, поділ та приєднання.

Як слушно зазначає Н. В. Щербакова, запровадження на законодавчому рівні такої процедури, як складна реорганізація, дасть змогу учасникам (акціонерам) суб'єктів господарювання передавати активи від одного господарюючого суб'єкта до іншого, мінімізуючи трудові, фінансові, податкові ресурси; сприятиме більш ефективному захисту законних прав та інтересів учасників (акціонерів), кредиторів, самих суб'єктів господарювання [22, с. 179]. Втім, основна проблема полягає в тому, що така процедура не передбачена чинним ЗУ «Про АТ». Так абз. 1 ч. 1 ст. 125 аналізованого Закону встановлює, що при поділі створюються нові АТ (два чи більше), тоді як при виділі з АТ може виділитися лише АТ (одне чи кілька) (абз. 1, 3 ч. 1 ст. 127).

З урахуванням зазначеного, розглянемо можливі шляхи удосконалення національної законодавчої бази для спрощення та прискорення процедури реорганізації АТ шляхом поділу і виділу. Вважаємо, що процедура реорганізації АТ шляхом виділу є більш привабливою, оскільки не передбачає процедуру припинення товариства, яке реорганізується, враховуючи, що процедура припинення товариства є тривалою та затратною. Але, з точки зору оперативності, дана процедура також має певні вади. Це пояснюється тим, що даний вид реорганізації передбачає виділення із АТ лише юридичної особи у формі АТ. Створення АТ є складною і тривалою у часі процедурою тому, що передбачає взаємодію з декількома зовнішніми суб'єктами цих відносин, зокрема, з Національною комі-

сією з цінних паперів та фондового ринку, депозитарною системою та органами державної реєстрації.

Альтернативою реорганізації АТ шляхом виділу з нього АТ – може бути саме введення нової процедури реорганізації АТ шляхом виділу – створення на базі частини виділеного майна, прав та обов'язків такого господарського товариства як – товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Перевагами такої реорганізації є: 1) процедура створення ТОВ є відносно простою, порівняно з процедурою створення АТ, а його господарську діяльність можна запустити відразу після реєстрації установчих документів в органах державної реєстрації; 2) необов'язковість мінімального розміру статутного капіталу в ТОВ, на відміну від АТ (відповідно до ч. 1 ст. 16 ЗУ «Про АТ» мінімальний розмір статутного капіталу АТ становить 200 розмірів мінімальної заробітної плати, виходячи із розміру мінімальної заробітної плати, що діє на день створення (реєстрації) АТ); 3) статутний капітал ТОВ можна сформувати протягом наступного півроку після реєстрації (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [21] (далі – ЗУ «Про ТОВ та ТДВ»)), такий проміжок часу достатній для конвертації акцій АТ в частки їх власників у статутному капіталі створеного ТОВ; 4) вклад (частку) у статутний капітал учасники товариства можуть внести цінними паперами (акціями) (ч. 1 ст. 13 ЗУ «Про ТОВ та ТДВ»).

Підтвердженням можливості створення ТОВ у результаті реорганізації АТ шляхом поділу знайшло своє відображення в судовій практиці. Так, у провадженні Господарського суду Дніпропетровської області перебувала справа за позовом акціонерного комерційного інноваційного банку «УкрСиббанк» в особі Дніпропетровського регіонального департаменту до АТ закритого типу «Росток» про визнання протоколу рішення загальних зборів недійсним. Як вбачається з матеріалів справи, на загальних зборах було прийняте рішення про припинення АТ закритого типу «Росток» шляхом поділу на ТОВ, яке буде вести окремо торгівлю діяльність, та ТОВ, яке буде займатися послугами з перевезення вантажів. Отже, фактично відбулась складна реорганізація. Суд відмовив в задоволенні позову, вказавши на відсутність порушень законодавства [24].

Дане рішення можливо розглядати як прецедент щодо можливості утворення ТОВ при поділі, а також при виділі, тому що як при поділі, так і при виділі ЗУ «Про АТ» передбачено утворення лише нових АТ.

Отже, на підставі викладеного, враховуючи досвід законодавства європейських країн, а також судову практику, вважаємо, що внесення змін до ЗУ «Про АТ» щодо можливості поділу шляхом придбання, а отже щодо застосування так званої складної реорганізації (одночасне поєднання різних форм реорганізації та різних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання) дозволило б зробити процедуру реорганізації більш спрощеною, як наслідок мінімізувати трудові, фінансові, податкові ресурси, особливо це набуває важливого значення в умовах воєнного стану.

В цьому аспекті актуальним є внесення змін саме в ст. 127 «Виділ акціонерного товариства» тому, що при виділі АТ не припиняє свою господарську діяльність. Тобто дана процедура відбувається без припинення такого товариства, яка є менш затратною, порівняно з поділом. Дану колізію можливо вирішити, виклавши абзац 3 ч. 1 ст. 127 в наступній редакції: «З акціонерного товариства може виділитися акціонерне товариство або інше господарське товариство».

Висновки. Таким чином, на підставі проведеного аналізу можемо зробити наступні висновки та пропозиції.

По-перше, встановлено, що *кваліфікуючими ознаками поділу АТ* слід вважати наступні: 1) наявність елементів як створення, так і припинення; 2) припинення існування реорганізованого АТ, як суб'єкта права; 3) створення двох чи більше АТ; 4) наявність універсального правонаступництва (передача *всього* майна, прав та обов'язків АТ правонаступникам). В свою чергу, *кваліфікуючими ознаками виділу АТ* є такі: 1) наявність тільки елементів створення; 2) продовження існування реорганізованого АТ, як суб'єкта права; 3) створення одного чи більше АТ; 4) наявність універсального правонаступництва (передача *частини* майна, прав та обов'язків АТ правонаступникам).

Виокремлення кваліфікуючих ознак, притаманних таким процесам як поділ та виділ, дозволяє стверджувати, що поділ та виділ є абсолютно самостійними формами реорганізації. Це буде сприяти правильному та чіткому розумінню цих схожих за родовою ознакою (реорганізація) правових явищ, відмежування їх одне від одного, належному захисту законних прав та інтересів акціонерів, кредиторів, самих АТ, які створюються за допомогою таких форм реорганізації.

По-друге, визначено шляхи удосконалення законодавства з питань поділу та виділу АТ, враховуючи положення законодавства ЄС та законодавства зарубіжних країн (Німеччини, Польщі та Італії), а саме запропоновано ввести нову процедуру при поділі і виділі – *поділ шляхом придбання*, тобто передачу поділених або виділених частин майна існуючим товариствам або створення на поділених або виділених частинах майна нових юридичних осіб із запровадженням такої організаційно-правової форми як – ТОВ або ТДВ. Задля цього пропонується внести такі зміни та доповнення в Закон України «Про АТ», а саме абз. 3 ч. 1 ст. 127 доповнити та викласти в наступній редакції: «З акціонерного товариства може виділитися акціонерне товариство або інше господарське товариство».

З огляду на зазначене, вважаємо, що введення подібних додаткових правових конструкцій дозволить спростити процес реорганізації в формах поділу та виділу, зробить ці форми більш гнучкими з урахуванням положень європейського законодавства; слугуватиме гарантією захисту законних прав та інтересів учасників (акціонерів), власне реорганізованих акціонерних товариств, а також прискорить здійснення реорганізації в формах поділу та виділу, а отже, дозволить перемістити знову створені АТ на більш безпечні території в умовах воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 461.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Офіційний вісник України*. 2003. № 11. Ст. 462.
3. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 року № 1087-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.
4. Про колективне сільськогосподарське підприємство: Закон України від 14 лютого 1992. № 2114-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 20. Ст. 272.
5. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 року № 2121-III. *Відомості Верховної ради України*. 2001 № 5. Ст. 30.
6. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 86/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 18, ст. 78.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
8. Ю. М. Юркевич, У. Б. Андрусів, О. Б. Верба-Сидор та ін. Правові засади створення, діяльності та припинення юридичних осіб в Україні: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 412 с.
9. Петров Є.В. До питання про форми реорганізації господарських товариств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2014. Вип. 24, том 2. С. 82–85.

10. Стрільчук В., Іванюк Н. Удосконалення законодавства у сфері припинення діяльності суб'єкта господарювання, яке не пов'язане з його банкрутством. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5. С. 31–36.
11. Спасибо-Фатеева І.В. Припинення юридичних осіб. Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І.В. Спасибо-Фатеева. Х.: Золоті сторінки, 2012. С.273.
12. Кібенко О.Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2006. 527 с.
13. Сіщук Л.В. Реорганізація юридичних осіб: теоретико-правові аспекти. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип.14. С. 32–36.
14. Гарагонич О.В. Припинення господарської правосуб'єктності акціонерних товариств шляхом реорганізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2017. Вип. 47, том 2. С. 25–32.
15. Про акціонерні товариства: Закон України від 01 січня 2023 року № 2792-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> (дата звернення: 02.02.2023 р.).
16. Щербакова Н.В. Розвиток правового регулювання процесів реорганізації господарських організацій під впливом європейських і міжнародних вимог (стандартів) Треті наукові читання пам'яті академіка В.К. Мамутова (м. Київ, липень 2021 р.). Наук. ред. В.А. Устименко. Київ: НАН України; ДУ «ІЕПД імені В.К. Мамутова НАН України, 2021. 285 с. С. 285–294.
17. Директива 2017/1132 Європейського парламенту та Ради ЄС від 14 червня 2017 року, що стосується певних аспектів корпоративного права. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1132> (дата звернення: 02.02.2023 р.).
18. Закон Німеччини про Реорганізацію (Umwandlungsgesetz) від 28 жовтня 1994 (BGBl. I S. 3210, бер. 1995 I S. 428).
19. Польський кодекс господарських товариств (Kodeks spółek handlowych) від 15 вересня 2000 року. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20000941037/U/D20001037Lj.pdf>. (дата звернення: 02.02.2023 р.).
20. Цивільний кодекс Італії (Codice civile) від 16 березня 1942 року. URL: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2015/01/02/codice-civile> (дата звернення: 02.02.2023 р.).
21. Юркевич Ю. Проблеми правового регулювання перетворення юридичних осіб. *Вісник Львівського університету*. Серія «Юридична». 2009. Вип. 48. С. 166–176.
22. Щербакова Н.В. Складні реорганізаційні конструкції must have в законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №12. С. 175–179.
23. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.
24. Постанова Господарського суду Дніпропетровської області від 20 листопада 2009 р. у справі № 8198/09/2014. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/1255478> (дата звернення: 02.02.2023 р.).